

God als transgender

In de serie 'De ommekeer' vertellen vrouwen over een belangrijke verandering in hun leven. Deel 4: Saskia Wieringa, directeur van instituut voor vrouwengeschiedenis Aletta, het voormalige IIAV, en moslima. 'Mijn vrouw is heel gelovig. Voor haar is God liefde; dat idee spreekt me aan.'

Een donderdag midden in de ramadan. In de Amsterdamse wijk waar Aletta is gevestigd, lopen groepjes kletsende moslims richting de moskee. Eenmaal binnen in het oude kerkgebouw waar Aletta huist, is niets meer van de opgetogen drukte van buiten te merken. Op het kantoor van Saskia Wieringa is het desalniettemin een drukte van belang. Bankzaken die nog even geregeld moeten worden, tussendoor nog even een telefoontje en een uitgebreide discussie over thee. Thee? 'Ja, aan vasten doe ik niet, hoor', zegt Wieringa. 'Het gaat mij meer om innerlijke spiritualiteit. Ik zie mensen die het hele jaar zo corrupt zijn als het maar kan, en dan tijdens de ramadan het heilige boontje gaan spelen. Ik heb niet zo de behoefte me op de borst te kloppen. Ik probeer iedere dag te werken aan mijn relatie met God. Dat hoeft niet met zoveel grote gebaren.'

God als liefde

Wieringa is hoogleraar *Gender and Women's Same-sex Relations Crossculturally* aan de Universiteit van Amsterdam en directeur van Aletta. Ze is getrouwd met een Indonesische vrouw en bekeerde zich in 2003 tot de islam. 'Ik heb lang gedacht dat ik seculier was, maar de manier waarop mijn geliefde God beschrijft – als liefde – past goed bij mij. Religieus kan ik mezelf niet noemen, wel spiritueel. Ik voel een soort kracht in mezelf, die boven het platvloerse denken uitstijgt: compassie en spiritualiteit. Die liefde, dat kun je best God noemen. God staat boven de genders, is als het ware transgender. Die binaire scheiding tussen man en vrouw is er niet in het goddelijke. Het is een combinatie van wat wij mannelijk en vrouwelijk noemen. Empathie, liefde, kracht – noem maar op.'

Met instituten heeft ze niet zoveel. 'Nooit gehad ook. Het idee van een superieure wijsheid van gelovigen heb ik nooit begrepen. Ik vind het arrogant en heb me er lange tijd van afgekeerd. Er zijn veel meer waarheden en liefdes. Het doet me dan ook veel verdriet dat mensen met zogenaamd superieure ideeën elkaar bevechten uit naam van een religie. Ik sta voor een spirituelere, krachtigere vorm van religie. De islam propageert geen geweld. Natuurlijk heeft Mohammed als krijgsheer gevochten, maar de islam is in essentie net zo min gewelddadig als het christendom.'

Context

Wat Wieringa betreft moeten religies in hun context worden bekeken. 'Hoe is de koran ontstaan? Welke waarden speelden in die context een rol? Ik zie Mohammed als hervormingsgezind. Een goed voorbeeld is slavernij. In zijn tijd was dat heel normaal; ik denk niet dat hij zich een wereld zonder slaven kon voorstellen. In de koran wordt gezegd dat je slaven goed moet behandelen. Dat kun je op twee manieren uitleggen: je moet onderdrukten goed behandelen of slavernij moet voortbestaan. Ik kies voor de eerste interpretatie.' Hoe zit het dan met vrouwenrechten? 'Vóór de islam hadden vrouwen minder rechten dan erna. Mohammed beperkte het recht op polygynie en gaf vrouwen erfrecht – hoe beperkt ook. Hij drong bovendien aan op een goede behandeling van vrouwen en verbood het doden van meisjesbaby's. Dat klinkt allemaal vreselijk, maar in zijn tijd waren het belangrijke verbeteringen. Het is trouwens ook niet zo dat vrouwen helemaal niets konden of mochten. De eerste vrouw van Mohammed was handelaar. En zij vroeg hem ten huwe-

lijk, lang voordat hij zijn eerste openbaring kreeg.'

Die progressieve boodschap van de koran zou volgens Wieringa doorgetrokken moeten worden. 'We zouden ons moeten afvragen wat nu progressief is. Voor mij betekent dat gelijkheid, vrouwenrechten en dus mensenrechten. Er is bijvoorbeeld geen enkele reden om het erfrecht voor vrouwen beperkt te laten of om polygynie toe te staan.' Gelijkheid, vrouwenrechten, mensenrechten. Het zijn thema's die Wieringa niet alleen in haar spirituele leven bezighouden. 'Zogenaamd vrouwelijke waarden als compassie, empathie en delen krijgen in deze neoliberale wereld nauwelijks een plaats. Natuurlijk moeten we vechten voor gelijke rechten, maar ook voor respect voor dit soort waarden. Je lijkt in deze maatschappij alleen mee te tellen als je kunt consumeren. Het gaat niet om empathie, maar om materieel bezit. De rellen in Londen hebben daar ook mee te maken. Wat er gebeurt is heel erg, maar het schaamteloze graaigedrag van bankiers is dat ook. En zij komen er mee weg. Een ander voorbeeld is hoe we met onze planeet omgaan. Het wijst er allemaal op dat er een gevaarlijk soort hebzucht aan de macht is. Daar moeten we met z'n allen eens wat meer van durven afwijken. Zelf probeer ik bij alles wat ik doe na te gaan of het overeenkomt met mijn innerlijke kompas. Gewoon even stilstaan bij wat ik doe en me afvragen of dat voor mij juist is.'

Strijd

Haar houding is sinds haar bekering niet veranderd. 'Ik ben wie ik ben, ik doe niets anders. Ik geloof niet in hemel of hel, beloning of straf. Het gaat om het nu, om het proberen iets moois te maken van de wereld. En wat dat betreft is er nog veel te doen. De strijd voor de rechten van homoseksuelen, lesbiennes, biseksuelen en transgenders is nog lang niet voorbij, en ook aan de positie van de vrouw is nog veel te doen. Wat wel veranderd is, is hoe mensen van buiten mij zien. In Indonesië is het: 'Wat fijn dat je moslim bent, jammer dat je lesbisch bent.' In Nederland is het precies andersom. Veel Nederlanders snappen niet hoe ik het kan combineren. Maar het antwoord is kort: in de koran staat niets over een verbod op homoseksualiteit. In de *hadith* wel, maar dat is mondelinge overlevering, en daarom niet altijd even betrouwbaar als bron.'

'De islam is net zo min gewelddadig als het christendom'

SINSIA VAN KALKEREN – student Arabische taal en cultuur